

Leerplan

Uitbreidingsmodules bij de opleidingen

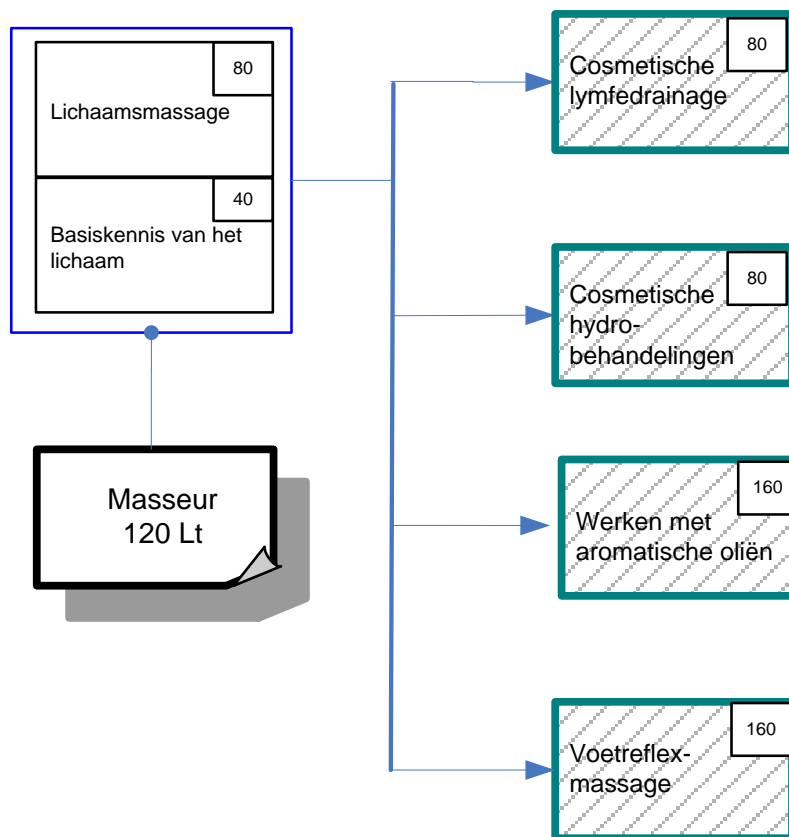
**Masseur (BO LV 009)
Voetverzorger (BO LV 007)**

**van het studiegebied
LICHAAMSVERZORGING**

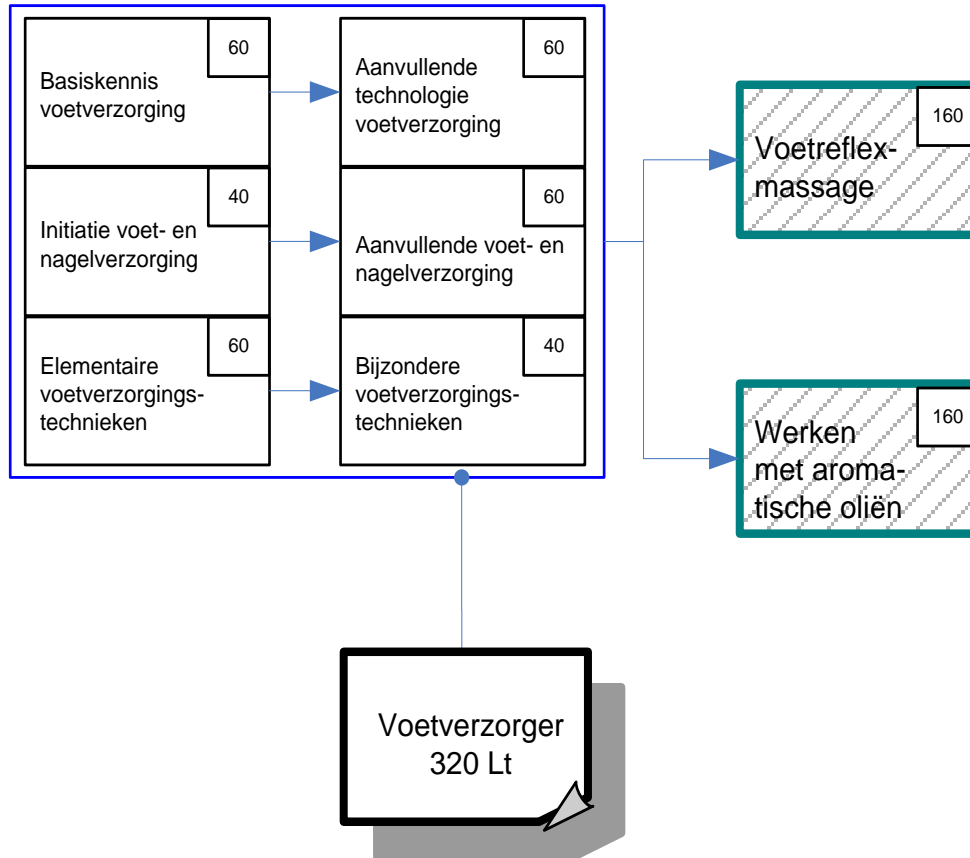
Modulair

STRUCTUURSCHEMA

1.1 MASSEUR

1.2 VOETVERZORGER

UITBREIDINGSMODULES

Naam	Code	Lestijden
Cosmetische hydrobehandelingen	UM LV 248	80
Cosmetische lymfedrainage	UM LV 245	80
Voetreflexmassage	UM LV G247	160
Werken met aromatische oliën	UM LV G246	160

INHOUDSTAFEL

1	Inleiding	5
2	Beginsituatie	6
3	Algemene doelstellingen van de uitbreidingsmodules	7
4	Minimale materiële vereisten	8
5	Algemene pedagogisch-didactische wenken	11
6	Evaluatie van de cursisten	11
7	Uitbreidingsmodule: Cosmetische hydrobehandelingen (UM LV 248 – 80 lestijden)	13
8	Uitbreidingsmodule: Cosmetische lymfedrainage (UM LV 245– 80 lestijden)	16
9	Uitbreidingsmodule: Voetreflexmassage (UM LV G247 – 160 lestijden)	18
10	Uitbreidingsmodule: Werken met aromatische oliën (UM LV G246– 160 lestijden)	22
11	Bibliografie.....	25

1 INLEIDING

1.1 Aanvullend leerplan

Dit leerplan vormt een aanvulling bij de leerplannen

- **Masseur** (goedkeuringscode: 2011/532/6//D) en
- **Voetverzorgers** (goedkeuringscode: 2011/534/6//D)

van het studiegebied LICHAAMSVERZORGING.

Het heeft enkel betrekking op de uitbreidingsmodules bij deze opleidingen, die in een latere fase werden ontwikkeld en goedgekeurd (goedkeuringsdatum BVR 1 maart 2013 - B.S. 5 april 2013).

De uitbreidingsmodules maken geen deel uit van de basisopleidingen. Ze beogen een uitbreiding, verdieping of verbreding van de kennis en vaardigheden uit de vermelde basisopleidingen.

Elke uitbreidingsmodule wordt bekrachtigd met een deelcertificaat.

1.2 Netoverschrijdend project

Dit leerplan is tot stand gekomen binnen een netoverschrijdende werkgroep, waaraan 8 centra voor volwassenenonderwijs hebben deelgenomen.

De meerwaarde van dergelijk samenwerkingsverband is niet enkel beperkt tot het onderling afstemmen van het programma, maar heeft tevens geleid tot een gelijkgerichte visie tussen de leerkrachtenteams van de verschillende centra.

In dit leerplan worden de basiscompetenties uit het opleidingsprofiel waar nodig geconcretiseerd en geoperationaliseerd.

1.3 Totstandkoming van het leerplan

Dit leerplan kwam tot stand met medewerking van volgende centra voor volwassenenonderwijs:

- CVO De Oranjerie, Diest
- CVO HIK, Geel
- CVO ISBO, Zelzate
- CVO Leerstad, Lokeren
- CVO Sint-Godelieve, Brugge
- PCVO Dender en Schelde, Oudenaarde/ Ninove
- PCVO Het Perspectief, Gent
- PCVO Waas en Durme, Lokeren
- SCVO SIVO, Antwerpen

2 BEGINSITUATIE

Zie instapvoorwaarden bij elke uitbreidingsmodule.

3 ALGEMENE DOELSTELLINGEN VAN DE UITBREIDINGS-MODULES

3.1 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Zie algemene doelstellingen bij elke uitbreidingsmodule.

3.2 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen in de verschillende uitbreidingsmodules aan bod. Deze sleutelvaardigheden zijn een selectie uit de integrale lijsten met sleutelvaardigheden van de 'basis'opleidingen **Masseur** en **Voetverzorger**.

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Contactvaardigheid	In staat zijn om contact te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvatting en achtergrond).	SV 06
Dienstverlenende vaardigheid	In staat zijn om op vraag en proactief diensten of zorg te verlenen.	SV 08
Flexibiliteit	In staat zijn om zich aan te passen aan wijzigende omstandigheden, onder meer middelen, doel, mensen en procedures.	SV 12
Kwaliteitsbewustzijn	In staat zijn om in te schatten aan welke vereisten een product of dienst moet voldoen en in staat zijn om aan de vereisten te voldoen.	SV 17
Leergierigheid	In staat zijn om actief te zoeken naar situaties om zijn competenties te verbreden en te verdiepen.	SV 19
Resultaatgerichtheid	In staat zijn binnen een bepaalde tijd en budget een vooropgesteld resultaat te bereiken met in achtname van gedefinieerde kwaliteitsstandaarden.	SV 28
Zelfstandigheid	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht gedurende lange tijd aan een taak te werken.	SV 32
Zin voor samenwerking	In staat zijn om gemeenschappelijk aan eenzelfde taak te werken.	SV 35

4 MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

Voor deze uitbreidingsmodules zijn lokalen vereist die beantwoorden aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, ergonomie en milieu en met voldoende opbergruimte voor materialen, producten en leermiddelen.

De hiernavolgende minimale materiële vereisten zijn voor elke uitbreidingsmodule specifiek. De basisuitrusting is afhankelijk van het aantal cursisten. Er dienen voldoende werkposten, materialen en apparaten te zijn voor al de werkende cursisten.

4.1 COSMETISCHE HYDROBEHANDELINGEN

Nutsvoorzieningen

- Koud en warm water
- Voorziening voor handhygiëne
- Aangepaste verlichting
- Stopcontacten, die voldoen aan de veiligheidsnormen
- Douche
- Hydromassagebad¹

Multimedia en illustratiemateriaal

Meubilair

- Werktafels op wieltjes
- Massagetafel
- Bergruimte

Materiaal

- Materiaal, gereedschappen en producten voor de toepassingen in cosmetische hydrobehandelingen
- Beschermkledij (schort,...)
- Ontsmettingsproducten
- Linnen (handdoeken, beschermhoezen,...)

4.2 COSMETISCHE LYMFEDRAINAGE

Nutsvoorzieningen

- Koud en warm water
- Voorziening voor handhygiëne
- Aangepaste verlichting
- Stopcontacten, die voldoen aan de veiligheidsnormen

Multimedia en illustratiemateriaal

Meubilair

¹ Voor de realisatie van leerplandoelstellingen die betrekking hebben op andere apparatuur die niet in het CVO aanwezig (bijv. sauna, stoombad, jetstream,...), is het aan te bevelen de lessen te laten doorgaan bij derden waar de infrastructuur wel aanwezig is.

- Werktafels op wieltjes
- Massagetafel
- Bergruimte

Materiaal

- Materiaal, gereedschappen en producten voor de toepassingen in cosmetische lymfedrainage
- Beschermkledij (short,...)
- Linnen (handdoeken, beschermhoezen,...)

4.3 VOETREFLEXMASSAGE

Nutsvoorzieningen

- Koud en warm water
- Aangepaste verlichting
- Voorziening voor handhygiëne
- Stopcontacten, die voldoen aan de veiligheidsnormen

Multimedia en illustratiemateriaal

Meubilair

- Werktafels
- Bergruimte
- Pedicurestoel of massagetafel
- Tabouret op wieltjes

Materiaal

- Materiaal, gereedschappen en producten voor de toepassingen in voetreflexmassage
- Voetbad
- Beschermkledij
- Linnen (handdoeken, papieren rol e.d.)

4.4 WERKEN MET AROMATISCHE OLIËN

Nutsvoorzieningen

- Koud en warm water
- Voorziening voor handhygiëne
- Aangepaste verlichting
- Stopcontacten, die voldoen aan de veiligheidsnormen

Multimedia en illustratiemateriaal

Meubilair

- Werktafels op wieltjes
- Massagetafel
- Bergruimte

Materiaal

- Materiaal, gereedschappen en producten voor de toepassingen in het werken met aromatische oliën
- Een set met minimum 20 verschillende aromatische oliën
- Beschermkledij
- Linnen (handdoeken, beschermhoezen,...)

5 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

De in dit leerplan opgenomen uitbreidingsmodules veronderstellen een gedegen vooropleiding en richten zich tot cursisten die een voorafgaande opleiding Masseur, desgevallend Voetverzorger hebben gevolgd (zie instapvoorwaarden per module), of die een set van gelijkwaardige aangetoonde verworven competenties hebben verworven.

De technieken worden theoretisch uitgelegd en praktisch toegepast op medecursisten. De theorie wordt daarbij bij voorkeur geïntegreerd in de praktijk aangebracht.

Daarna wordt, zo vlug mogelijk, overgegaan tot het werken met modellen/klanten. Hierdoor kan praktijkervaring worden opgedaan in een situatie die zo dicht mogelijk bij een werkelijke professionele situatie aansluit. De voeling met het werkveld wordt steeds beklemtoond via een opvolging ervan. Hiertoe beschikt het CVO het best over een eigen klantenbestand en een organisatie.

De beginselen van kwaliteitszorg worden toegepast. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het probleemoplossend werken en aan de werkvoorbereiding. Aandacht wordt er tevens besteed aan verantwoord gebruiken van producten, instrumenten/apparaten, materialen en uitrusting/meubilair. De kennis wordt bij de cursist regelmatig getoetst (gespreide evaluatie).

Het stimuleren van de creativiteit vraagt van de leraar een doordachte aanpak. Het aanleren van goede werkmethodes/correcte technieken is daarbij heel belangrijk en de eigen inbreng van de cursist leidt tot een grotere succesbeleving. De nadruk wordt gelegd op het bevorderen van de zelfwerkzaamheid.

Oog hebben voor het esthetische aspect van de realisaties en oog hebben voor het commercieel aspect zijn andere belangrijke uitgangspunten. Aan kwaliteitscontrole wordt voortdurend aandacht geschonken.

Klassikale demonstratie en doceren en klassikale en individuele opdrachten, naast individuele begeleiding.

6 EVALUATIE VAN DE CURSISTEN

Het leerplan voorziet niet in concrete opdrachten. Opgaven moeten opgesteld worden in functie van de te bereiken doelstellingen, de beschikbare tijd en het voorhanden zijnde materiaal en materieel.

Elke doelstelling van het leerplan moet ten minste één keer geëvalueerd worden. Als alle cursisten alle opgaven uitgevoerd hebben en alle criteria geëvalueerd werden, is het duidelijk of de doelstellingen bereikt werden.

Wanneer de cursisten een werkstuk vervaardigen of een opdracht uitvoeren, krijgt elk aspect hiervan de aandacht.

Binnen de doe-activiteiten zijn een aantal factoren te onderscheiden:

- cognitieve factoren: bijv. inzicht, argumentatie, ideeën, technische kennis;
- psycho-motorische vaardigheden: bijv. juiste weergave van verhoudingen, gebruik van materialen, oog-handcoördinatie, evenwicht;
- werkmethode en attitudes: bijv. werken binnen vooropgestelde limieten, thema's, tijd, aantallen en formaten; orde en netheid, afwerking, presentatie, inzet, organisatie, sociale omgang, veiligheidsbewustzijn, verantwoordelijkheidsgevoel, nauwkeurigheid, zelfstandigheid;
- beoordelingsvermogen.

Er kan ook op verschillende momenten worden geëvalueerd: tijdens het opstellen van een bewerkingsvolgorde, tijdens of na een bewerking of na een afwerking. Duidelijke afspraken met de cursisten zijn hierbij noodzakelijk. Indien deze openheid er niet is, ontstaan betwistingen en blijft zelfevaluatie uit.

Evaluatie van praktijk is een oordeel over:

- een proces: evaluatie van de vorderingen en attitudes op geregelde tijdstippen en bij momentopnames tijdens de realisatie of dienstverlening;
- een product: evaluatie van het product of de gepresteerde dienst.

Een zinvolle opdracht werkt een zinvolle evaluatie in de hand. Stimuleer de cursisten door positieve appreciatie, maar wijs op fouten en tekortkomingen. Tussentijdse evaluaties en de evolutie van de cursist zijn van groot belang voor de eindevaluatie.

Maak duidelijke afspraken met de cursist, zo wordt het werk voor iedereen eenvoudiger. Leg bij elke opdracht uit op welke aspecten de nadruk ligt. De cursist ontwikkelt zo het vermogen om het eigen werk te evalueren. Een vereiste eigenschap van elke volwassene in zijn arbeid is immers zelfevaluatie.

7 UITBREIDINGSMODULE: COSMETISCHE HYDROBEHANDELINGEN (UM LV 248 – 80 LESTIJDEN)

7.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

De uitbreidingsmodule “*Cosmetische hydrobehandelingen*” is aanvullend op de opleiding **Masseur** en omvat diverse toepassingen van hydrobehandelingen met comfort- en cosmetische doeleinden (bijv. hydromassages, pakkingen,...).

In deze uitbreidingsmodule leert de cursist een cosmetische hydrobehandeling, zoals een peeling, een masker en een pakking, uitvoeren. Hij leert verschillende technieken toepassen en behandelingen flexibel aanpassen naargelang de invloeden ervan op het lichaam en het reactievermogen van de huid. Veiligheids-, gezondheids- en milieuvorschriften worden geïntegreerd.

7.2 BEGINSITUATIE

De cursist beschikt over het certificaat van de opleiding **Masseur** of voldoet aan één van de overige toelatingsvoorwaarden voor sequentieel geordende modules van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

7.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC ED U	Leerinhouden	Specifieke pedagogisch- didactische wenken
indicaties en contra-indicaties voor cosmetische hydrobehandelingen aangeven.	BC 343	Cosmetische hydrobehandelingen: <ul style="list-style-type: none">• Indicaties• Contra-indicaties	
ontsmettingsmiddelen en –methodes relevant voor hydrobehandelingen beschrijven.	BC 344	Hygiëne: <ul style="list-style-type: none">• Persoonlijke hygiëne• Legionella	
verzorgende producten voor hydrobehandelingen beschrijven.	BC 345	Productenleer in functie van de beoogde hydrobehandeling(en): <ul style="list-style-type: none">• Toepassingsvorm• Actieve bestanddelen• Doel	

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC ED U	Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
benodigde apparatuur voor hydrobehandelingen beschrijven.	BC 346	Apparatuur voor hydrobehandelingen: doel, werking en onderhoud van: <ul style="list-style-type: none"> • Hydromassagebad • Sauna en/of stoombad • Jetstream of gelijkaardig 	Heb ook oog voor actuele tendenzen. Voor apparatuur die niet in het CVO aanwezig is of behandelingen die niet in het CVO zelf kunnen aangeleerd worden, is het aangewezen gebruik te maken van infrastructuur van derden.
verschillende hydrobehandelingstechnieken beschrijven.	BC 347	Behandelingstechnieken: <ul style="list-style-type: none"> • Paking • Sub-aquamassage • Peeling 	
een behandelingsplan voor hydroverzorging opmaken. een cosmetische hydrobehandeling kiezen. een cosmetische hydrobehandeling uitvoeren. een cosmetische hydrobehandeling evalueren. een cosmetische hydrobehandeling op basis van de evaluatie aanpassen. het nodige materiaal voor een cosmetische hydrobehandeling voorzien.	BC 348 BC 349 BC 350 BC 351 BC 352 BC 353	Cosmetische hydrobehandelingen: <ul style="list-style-type: none"> • Verschillende soorten pakkingen • Badbehandeling(en) • Sauna/stoombad Benodigheden in functie van de beoogde behandeling	
vigerende regelgeving inzake hygiëne, veiligheid, milieu en gezondheid toepassen.	BC 143	Ontsmettingsprocedures	Besteed hier zeker de nodige aandacht aan de hygiëne van de apparatuur. Zie ook BC 346.

7.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Flexibiliteit	In staat zijn om zich aan te passen aan wijzigende omstandigheden, onder meer middelen, doel, mensen en procedures.	SV 12
Zelfstandigheid	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht gedurende lange tijd aan een taak te werken.	SV 32

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Zin voor samenwerking	In staat zijn om gemeenschappelijk aan eenzelfde taak te werken.	SV 35

8 UITBREIDINGSMODULE: COSMETISCHE LYMFEDRAINAGE (UM LV 245– 80 LESTIJDEN)

8.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Lymfedrainage is een zachte massage die de afvoer van afvalstoffen en lymfe verbetert, de aanmaak van nieuwe lymfevatjes stimuleert, de organen beter doet werken en de celvernieuwing bevordert.

In deze uitbreidingsmodule leert de cursist een manuele lymfedrainage voor cosmetische doeleinden op het lichaam uitvoeren. Hij leert de behandeling flexibel aanpassen aan de invloeden ervan op het lichaam en aan het reactievermogen van de huid. Het betreft enkel de niet-medische toepassingen op basis van de Vodder-methode. Veiligheids-, gezondheids- en milieuvoorschriften worden geïntegreerd.

8.2 BEGINSITUATIE

De cursist beschikt over het certificaat van de opleiding **Masseur** of voldoet aan één van de overige toelatingsvoorwaarden voor sequentieel geordende modules van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

8.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC ED U	Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
het lymfevatenstelsel en de werking ervan beschrijven.	BC 302	Anatomie en fysiologie van het lymfevatenstelsel	
indicaties en contra-indicaties voor het uitvoeren van lymfedrainage aangeven.	BC 301	Lymfedrainage: <ul style="list-style-type: none">• Indicaties• Contra-indicaties	Attendeer de cursisten op de grenzen van de beroepsbekwaamheid.

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC ED U	Leerinhouden	Specifieke pedagogisch- didactische wenken
manuele lymfedrainagehandelingen kiezen. manuele lymfedrainagebehandelingen toepassen. manuele lymfedrainagebehandelingen evalueren. manuele lymfedrainagebehandelingen bijsturen.	BC 303 BC 304 BC 305 BC 306	Manuele lymfedrainages: <ul style="list-style-type: none"> • Aangezicht • Achterhoofd • Hals • Thorax • Rug • Buik • Zitvlak en lenden • Bovenste en onderste ledematen 	Heb aandacht voor een correct drukgebruik.
vigerende regelgeving inzake hygiëne, veiligheid, milieu en gezondheid toepassen	BC 143		

8.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Kwaliteitsbewustzijn	In staat zijn om in te schatten aan welke vereisten een product of dienst moet voldoen en in staat zijn om aan de vereisten te voldoen.	SV 17
Resultaatgerichtheid	In staat zijn binnen een bepaalde tijd en budget een vooropgesteld resultaat te bereiken met in achtnaam van gedefinieerde kwaliteitsstandaarden.	SV 28

9 UITBREIDINGSMODULE: VOETREFLEXMASSAGE (UM LV G247 – 160 LESTIJDEN)

9.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Voetreflexmassage onderscheidt zich van de gewone voetmassage door specifieke doelgerichte technieken op reflexzones. De basiscompetenties van de uitbreidingsmodule “*Voetreflexmassage*” zijn afgeleid van het referentiekader aangereikt door de Belgische beroepsvereniging van Reflexologen (BEVO).

In deze uitbreidingsmodule leert de cursist de reflexzones op de voet kennen. Hij leert de verschillende technieken voor voetreflexmassage aan en oefent deze grondig in. Hij maakt ook kennis met behandelings- en onderzoeksmethodes inzake voetreflexmassage. Het betreft enkel de niet-medische toepassingen. Veiligheids-, gezondheids- en milieuvorschriften worden geïntegreerd.

9.2 BEGINSITUATIE

De cursist beschikt over het certificaat van de opleiding

- **Voetverzorg**er of
- **Masseur**

of voldoet aan één van de overige toelatingsvoorwaarden voor sequentieel geordende modules van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

9.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC/ED/U		Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
	BO LV 007 ²	BO LV 009 ³		
de geschiedenis van de voetreflexologie beschrijven.	BC 319	BC 325		

² Code van het opleidingsprofiel Voetverzorg

³ Code van het opleidingsprofiel Masseur

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC/ED/U		Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
	BO LV 007 ²	BO LV 009 ³		
de belangrijkste begrippen die te maken hebben met de anatomie en de fysiologie in de context van voetreflexmassage uitleggen.	BC 320	BC 326	Begrippen van anatomie en fysiologie in de context van voetreflexmassage: <ul style="list-style-type: none"> • Zenuwstelsel • Hormonenstelsel • Spijsverteringsstelsel • Bloed- en lymfevatensstelsel • Bewegingsstelsel • Ademhalingsstelsel 	
indicaties en contra-indicaties voor voetreflexmassage aangeven.	BC 321	BC 327	Voetreflexmassage: <ul style="list-style-type: none"> • Indicaties • Contra-indicaties 	
op een reflexkaart de verschillende reflexzones aanduiden. de verschillende reflexzones op de voet van elkaar onderscheiden.	BC 322 BC 323	BC 328 BC 329	Reflexzones: <ul style="list-style-type: none"> • Plantair • Dorsaal • Mediaal • Lateraal 	
het meridianensstelsel beschrijven.	BC 335	BC 341		
de vijf elementen aan de persoonlijkheid van de cliënt relateren.	BC 336	BC 342	De vijf elementen: water, vuur, aarde, hout, metaal	

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC/ED/U		Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
	BO LV 007 ²	BO LV 009 ³		
ontspannings- en harmoniseringstechnieken op voetreflexzones toepassen. druktechnieken op voetreflexzones toepassen. een behandelingsplan voor niet-medische (therapeutische) voetreflexmassage opmaken. massagetechnieken voor niet-medische (therapeutische) doeleinden op voetreflexzones kiezen. massagetechnieken voor niet-medische (therapeutische) doeleinden op voetreflexzones toepassen. massagetechnieken op voetreflexzones evalueren. massagetechnieken op voetreflexzones op basis van de evaluatie bijsturen.	BC 324 BC 325 BC 326 BC 327 BC 328 BC 329 BC 330	BC 330 BC 331 BC 332 BC 333 BC 334 BC 335 BC 336		
de noden van de cliënt inzake voetreflexmassage correct inschatten. de technieken voor niet-medische (therapeutische) toepassingen aan de noden van de cliënt aanpassen.	BC 331 BC 332	BC 337 BC 338		Relateer de invloed van voetreflexmassage aan het holistische.
de functies van de ondersteunende hand aangeven.	BC 333	BC 339		Attendeer de cursist op een correcte handplaatsing.
de voor- en nadelen van een tussenstof aangeven en indien nodig, correct gebruiken.	BC 334	BC 340	Tussenstoffen voor voetreflexmassage	
vigerende regelgeving inzake hygiëne, veiligheid, milieu en gezondheid toepassen.	BC 143	BC 143		

9.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Contactvaardigheid	In staat zijn om contact te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvatting en achtergrond).	SV 06

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Dienstverlenende vaardigheid	In staat zijn om op vraag en proactief diensten of zorg te verlenen.	SV 08

10 UITBREIDINGSMODULE: WERKEN MET AROMATISCHE OLIËN (UM LV G246– 160 LESTIJDEN)

10.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Etherische oliën hebben een weldadig effect op lichaam en geest, zowel stimulerend als ontspannend als zuiverend. Het werken met aromatische oliën wordt in diverse beroepen angewend, onder meer bij masseurs, voetverzorgers en schoonheidsspecialisten. In deze uitbreidingsmodule betreft het enkel de niet-medische toepassingen.

In deze uitbreidingsmodule verwerft de cursist de nodige kennis over het werken met essentiële oliën, draagoliën en andere relevante natuurlijke producten. Hij leert een behandelplan opstellen met als doel de cliënt correct advies te geven voor het veilig gebruik van aromatische oliën. Hij leert een massage met aromatische oliën zelfstandig uitvoeren. Veiligheids-, gezondheids- en milieuvoorschriften worden geïntegreerd.

10.2 BEGINSITUATIE

De cursist beschikt over het certificaat van de opleiding

- **Voetverzorger** of
- **Masseur**

of voldoet aan één van de overige toelatingsvoorwaarden voor sequentieel geordende modules van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

10.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHouden EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC/ED/U		Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
	BO LV 007	BO LV 009		
de belangrijkste begrippen die te maken hebben met de anatomie en de fysiologie in de context van het werken met aromatische oliën uitleggen. het gebruik van etherische oliën voor de verschillende stelsels verwoorden.	BC 301 BC 309	BC 307 BC 315	Begrippen van anatomie en fysiologie in de context van aromatische oliën: <ul style="list-style-type: none"> • Zenuwstelsel • Hormonenstelsel • Spijsverteringsstelsel • Bloed- en lymfevatenstelsel • Bewegingsstelsel • Ademhalingsstelsel • Huid 	
indicaties en contra-indicaties voor een aromatherapie aangeven.	BC 302	BC 308	Aromatherapie: <ul style="list-style-type: none"> • Indicaties • Contra-indicaties 	Attendeer de cursist op de grenzen van de beroepsuitoefening.
eigenschappen van essentiële oliën beschrijven. winning van etherische oliën beschrijven. effecten van etherische oliën op lichaamsfuncties beschrijven en verklaren. het belang van het chemotype aangeven. de toepassing van etherische oliën beschrijven.	BC 303 BC 304 BC 305 BC 307 BC 308	BC 309 BC 310 BC 311 BC 313 BC 314	Essentiële oliën (minimum 20 verschillende): <ul style="list-style-type: none"> • Eigenschappen in functie van de werking • Winning • Effecten • Eventuele contra-indicaties Onderscheid tussen essentiële oliën /vs/ draagoliën	Wijs er de cursisten op dat "essentiële oliën", "etherische oliën" en "aromatische oliën" synoniemen zijn.
de invloed van het limbisch systeem op het lichaam beschrijven.	BC 306	BC 312	Het limbisch systeem: <ul style="list-style-type: none"> • Functies • Relatie tot geuren 	

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), eigen doelen (ED) en <i>uitbreidingsdoelstellingen (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC/ED/U		Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
	BO LV 007	BO LV 009		
essentiële oliën en aanverwante producten voor niet-medische (therapeutische) toepassingen kiezen.	BC 310	BC 316		Laat cursisten eigen casussen uitwerken met klassikale terugkoppeling.
een behandelingsplan voor niet-medische (therapeutische) toepassingen opmaken.	BC 311	BC 317		
een behandeling met aromatische oliën voor niet-medische (therapeutische) toepassingen kiezen.	BC 312	BC 318		
een behandeling met aromatische oliën voor niet-medische (therapeutische) toepassingen toepassen.	BC 313	BC 319		
een behandeling met aromatische oliën evalueren.	BC 314	BC 320		
een behandeling met aromatische oliën bijsturen.	BC 315	BC 321		
verschillende soorten draagoliën gebruiken.	BC 316	BC 322		
het nodige materiaal voor een behandeling met aromatische oliën voorzien.	BC 318	BC 324		
de invloed van etherische oliën aan het holistische relateren.	BC 317	BC 323	Begrip "holisme"	
vigerende regelgeving inzake hygiëne, veiligheid, milieu en gezondheid toepassen	BC 143	BC 143		

10.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Specificatie	Code
Contactvaardigheid	In staat zijn om contact te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvatting en achtergrond).	SV 06
Leergierigheid	In staat zijn om actief te zoeken naar situaties om zijn competenties te verbreden en te verdiepen.	SV 19

11 BIBLIOGRAFIE

11.1 COSMETISCHE HYDROBEHANDELINGEN

NASLAGWERKEN

Wieny WANROOY-OGTEROP. *Leerboek voor de cosmetiek deel 1*. ISBN 9070502100

Wieny WANROOY-OGTEROP. *Leerboek voor de cosmetiek deel 2*. ISBN 9070502119

Wieny WANROOY-OGTEROP. *Elektrische apparaten in de cosmetiek*. ISBN 9070502135

WEBSITES

www.zeewierwijzer.nl

www.hotspring.be

www.seaofspa.com

www.legionellabeheersing.be

www.gezondheid.be

Websites van producenten

11.2 COSMETISCHE LYMFEDRAINAGE

NASLAGWERKEN

BERBER en Ariane HOOBKAMER. *Leerboek voor de manuele lymfedrainage*.

Jacques COLLIN. *L'eau, le miracle oublié*.

Carl COUSSEMENT. *De waarde van manuele lymfedrainage ad modum Vodder*

Philippe DE PAEPE. *Therapeutische manuele lymfedrainage methode Vodder*

Brina EIDELSON. *Manual Lymphatic Drainage*.

Prof. A. LEDUC. *Le drainage lymphatique*.

Nele MAESSEELE. *De preventieve rol van manuele lymfedrainage na axillaire ontruiming*.

Karin STROET. *MLD... Evidence based*.

VERDONK. *Oedeem en oedeemtherapie*.

WITTLINGER H & G. *Textbook of Dr. Vodder's Manual lymph drainage: Vol 1 basic course*.

TIJDSCHRIFTEN & ARTIKELS

Stefan SCHULTE-MERKER, Amélie SABINE en Tatiana V. PETROVA. *Lymphatic vascular morphogenesis in development, physiology, and disease*. In: [The Rockefeller University Press](http://www.rockefeller.edu).
Massage Magazine

WEBSITES

<http://www.inhealth.uk.com/>

<http://jcb.rupress.org/>

www.massage-magazine.nl

Websites van producenten

11.3 VOETREFLEXMASSAGE

NASLAGWERKEN

BEVO. *Het Belgisch curriculum voor voetreflexologie*. 2011.

BYERS Dwight C. *Voetreflexologie, een werkboek*. Altamira-Becht, ISBN 978 90 6963839 3

CRANE Beryl. *Reflexologie, een geïllustreerde gids*. Könemann, Keulen, 1998. ISBN 3-8290-1512-7

An DE MULDER. *Causale Voetreflexologie: een nieuwe benadering*. ISBN/EAN:978-90-9021939-4
 DOUGANS Inge. *Complete Illustrated Guide to Reflexology*. ISBN 0-00-713111-9
 DOUGANS Inge. *Reflexology, A Practical Introduction*. ISBN 1-86-204-160-1
 EREDE Clara Bianca. *Zonale voetmassage*. De Driehoek, Amsterdam, 1983. ISBN 90-6030-349-0
 GILLANDERS Ann. *Reflexologie, Complete gids voor de theorie en praktijk van de reflexologie*. Veltman Uitgevers, 2008. ISBN 978 90 5920 859 9
 GOOSSENS Henk. *Handgrepen voor voetreflexmassage*. Ankh-Hermes, Deventer, 1999-3. ISBN 90-202-5218-6
 INGHAM Eunice D. *Inleiding tot de voetreflexologie*. Servire, Den Haag, 1991-5. ISBN 90-6325-204-8
 MC LAUGHLIN Chris, HALL Nicola. *Reflexologie*. Librero, Kerkdriel, 2002. ISBN 90-5764-276
 MARQUARDT Hanne. *Voetzonemassage als therapie*. De Driehoek, Amsterdam, 1993-9. ISBN 90-6030-321-0 geb.
 Carine SLABBAERT. *Basiscursus voetreflexologie*.
 Imre SOMOGYI. *Tenen lezen*.
 Greetje VAN DEN EEDE. *Zwangerschapsreflexologie*. ISBN:9789074002035
 WILLS Pauline. *Het reflexologie handboek*. Michon, Helmond, 1996. ISBN 90-6761-263-4

11.3.1 **Magazines**

Massage Magazine

Voetvak (vakblad voor voetverzorging)

11.3.2 **Websites**

www.massage-magazine.nl

www.voetvak.nl

11.4 **WERKEN MET AROMATISCHE OLIËN**

Philippe ANDRIANNA. *L' Argile, médecine ancestrale*. Amyris – Inspir. 2-930353-15-5
 Dominique BAUDOUX. *Aromatherapie - Verzorging met essentiële oliën*. Amyris – Snoeck. 90-5349-426-X
 D. BAUDOUX. *Huiles Essentielles*.
 D. BAUDOUX - A. ZHIRI. *Les Cahiers Pratiques d' Aromatherapie : volume 1: Pédiatrie*. Lannoo. 2-919905-02-3
 D. BAUDOUX. *Les Cahiers Pratiques d' Aromatherapie : volume 2: Dermatologie*. Lannoo. 2-919905-15-5
 D. BAUDOUX - J.M. BLANCHARD - A.F. MALOTAUX. *Les Cahiers Pratiques d'Aromatherapie: Soins Palliatifs*. Lannoo. 2-919905-37-6
 Suzy CHIAZZARI. *Colour Scents: Healing with Colour & Aroma*. The C.W.Daniel Company Ltd. 0-85207-316-x
 Scott CUNNINGHAM. *Magical Aromatherapy*. Llewellyn Publications. 0-87542-129-6
 Patricia DAVIS. *Aromatherapy an A-Z*. The C.W.Daniel Company Ltd. 0-85207-185-X
 Patricia DAVIS. *Spirituele Aromatherapie*. Ankh-Hermes BV. 90-202-5271-2
 Patricia DAVIS. *Subtle Aromatherapy*. The C.W.Daniel Company Ltd. 0-85207-227-9
 Marion DEL GAUDIO MAK. *Aromatherapy Baby Book*. Amberwood Publishing Ltd. 1-899308-18-0
 Geert DEVLIEGHERE. *Aromatherapie, de essentie*.
 Susan DRURY. *Tea Tree Oil: a Medicine Kit in a Bottle*. The C.W.Daniel Company Ltd. 0-85207-238-4
 Keith FOSTER. *Perfume, Astrology and You*. Sagax Publishing. 0-9532407-0-3
 P. FRANCHOMME, R.JOLLOIS, D.PÉNOËL. *L' aromathérapie exactement*. Editions Roger Jollois. 2-87819-001-7
 Ulla-Maija GRACE'S. *Aromatherapy for Practitioners*. The C.W.Daniel Company Ltd.0-85207-293-7

E. JOY BOWLES. *Etherische oliën: van A tot Z*. Librero. 90-5764-497-5

John KERCHER. *Aromatherapie*.

Heideloire KLUGE. *Teatree-olie de EHBO-does van de aboriginals*. Van Buren uitgeverij BV. 90-5695-057-6

A. KOOT-FOKKINK. *Aroma-activiteiten met ouderen*. Hoger Onderwijs Beroepsactiviteit. 90-5574-427-1

Michael KRAUS. *Betoverend spel met etherische oliën*. De Ster / Breda. 90-6556-085-8

Julia LAWLESS. *Encyclopedie van de Etherische Oliën*. Sigma Uitgeverij. 90-6556-037-8

Joni Keim LOUGHRAN & Ruah BULL. *Aromatherapy & Subtle Energy Techniques*. Frog Ltd. 1-58394-015-4

Carolyn L. MEIN. *Releasing Emotional Patterns With Essential Oils*. Vision Ware Press. 0-9661381-3-9

Philippe MAILHEBIAU. *La Nouvelle Aromatherapie*. Jakin. 2-940115-00-1

Gwydion O'HARA. *The Magick of Aromatherapy*. Llewellyn Publications. 1-56718-348-4

Shirley PRICE. *Practical Aromatherapy*. Thorsons Publishing Group. 0-7225-1525-1

Harmen RIJPKEMA, *Aromecum*. A.J.M.Beljon 90-809129-2-1

Helen SANDERSON & Jane HARRISON with Shirley PRICE. *Aromatherapy and Massage for people with Learning difficulties*. Hands On Publishing & Training. 0-9518172-0-5

Maggie TISSERAND, *Aromatherapie voor vrouwen*. Ankh-Hermes BV. 90-202-0785-7

Wanda SELLAR. *The Directory of Essential Oils*. The C.W.Daniel Company Ltd. 0-85207-239-2

Franca SIEBERS. *Essentiële oliën en aromatherapie*. Sigma uitgeverij. 90-6556-131-5

Harmen RIJPKEMA & Franca SIEBERS. *Tea Tree Olie: eerste hulp in een flesje*. A.J.M.Beljon. 90-9017589-X

Jennine STROMKINS. *The Autonomic Nervous System and Aromatherapy*. International Essential Oils Corporation. 0-9684356-0-2

Robert TISSERAND. *Aromatherapy for Everyone*. Penguin Books. 0-14-009683-3

Frank VANDAELE. *Culinaire Alchemie*.

Michel VANHOVE en Geert DEVLIEGHERE. *Etherische oliën. Handboek voor aromatherapie*.

Jean-Pierre WILLEM. *Les Huiles Essentielles médecine d'avenir*. Dauphin. 2-7163-1206-0

Valerie Ann WORWOOD. *Aromantics*. Bantam Books. 0-553-40417-2

Valerie Ann WORWOOD. *The fragrant Heavens*. Bantam Books. 0-553-50579-3

11.5 ALGEMEEN

BEINFIELD Harriet, KORNGOLD Efram. *Basisboek Chinese geneeswijzen, Theorie, typologie en therapie*, Altamira-Becht. ISBN 978 90 6963 501 9

Beyond Medicine (magazine)

Dr. Michiel CALLENS. *Het menselijk lichaam, een fascinerende reis van het hoofd naar de tenen*.

COELHO M.B., KLOOSTERHUIS G. *Zakwoordenboek der geneeskunde*. Van Goor Zonen, Den Haag, 1977. ISBN 90000-16312

Dr. Daniel GOLEMAN. *Emotional Intelligence*.

KIRCHMANN L-L., JANSEN J.C., VAN HORSSSEN A.A. *Anatomie, fysiologie en enige pathologie*. De Tijdstroom, Lochem-Gent, 1985-11. ISBN 90-6087-414-5

PARKER Janet, *De atlas van het menselijk lichaam, Hoe het menselijk lichaam werkt*. Librero, Kerkdriel, 2003. ISBN 90-5764-293

PARKER Steve. *Het menselijk lichaam*.

REED GACH Michael, HENNING Beth Ann. *In balans met acupressuur*. Altamira-Becht, ISBN 90-6963-657-3

Dr. J.P. SCHADÉ. *Atlas van het menselijk lichaam*.

SERVAN-SCHREIBER David, *Uw brein als medicijn, zelf stress, angst en depressie overwinnen*. Lifetime, Kosmos- Z & K Utrecht/Antwerpen, 2003. ISBN 90-215-3849-0

Jan J. VAN GESTEL. *Het menselijk lichaam*.

Versterk uw immuunsysteem, Hoe u de zelfhelende kracht van uw lichaam kunt stimuleren om ziekten te voorkomen en te genezen. The Reader's Digest NV., Amsterdam-Brussel, 2003. ISBN 90-6407-623-5

VIGUÉ-MARTÍN. *Atlas van het menselijk lichaam*. Rebo. ISBN 978-90-396-1737-3

Richard WALKER. *Encyclopedie van het menselijk lichaam*.

Brenda WALPOLE. *Het menselijk lichaam*.

WESTON Trevor, e.a.. *Atlas van de anatomie*. Rebo, Lisse, 1987. ISBN 90-366-0120-7

<http://www.satas.com>

www.altamira-becht.nl